

Pintura valenciana a Londres

Marçal de Sax al Victoria and Albert Museum

J. V. Aliaga

Recórrer el Londres dels museus és un periple inescapable que envolta la ciutat en un núvol de referències, dades i fites d'un valor únic, perenne.

Podíem haver triat les escultures d'Elgin del British Museum, o l'esplèndida mostra de pintura francesa de la Wallace Collection. També hauria estat possible fer un recorregut per la mitologia del Renaixement italià que allotja la National Gallery; i, fins i tot, acostant-se al Thames, veure els retrats senyorívols de Gainsborough a la Tate Gallery. Tanmateix, per moltes raons i també per una mena de devoció, m'agradaria esbrinar en aquestes ratlles l'univers incomparable de la Sala 25 del Victoria and Albert Museum.

Aquest museu, veí del Natural History Museum, ofereix, des de la immensa estructura historicista, una de les col·leccions de Belles Arts més significatives del món. Els cartons —celebríssims— de Rafael, les sales d'escultura neoclàssica, The Constable Collection, l'art oriental i tantes altres peces més. I allí, en una cruïlla de passadissos, a prop del jardí interior, hi ha la Sala 25.

¿Què amaga aquest número 25? ¿Què hi ha dins

Un fragment del retaule, Sant Jordi matant el drac

de la sala? En quantitat, podríeu dir, ben poca cosa, només quatre obres; però la força lacerant de les pintures exhibides fa emmudir l'espectador.

L'impacte de veure el retaule que es dreça impàvid davant nosaltres és, en veritat, inoblidable. És l'anomenat pels anglesos *Altarpiece of St. George* (*Retaule de Sant Jordi*). Una obra pintada amb tèmpora i daurat sobre plafons de pi. És el fruit d'una època —als voltants de 1410-20— on l'estil gòtic internacional era al seu apogeu. Època en què visqué Marçal de Sax, artista d'origen alemany que pintà aquest retaule per encàrrec de la Confraternitat de la Milícia Cívica Valenciana, «El Centenar de la Ploma».

Com és natural, la seua concepció teocràtica de l'art reflectia les profundes arrels de la pàtria d'origen.

Així, s'ha relacionat el seu quefer artístic amb el del Mestre Bertram d'Hamburg, del qual es conserva al mateix museu una peça de gran bellesa: el retaule de l'Apocalipsi.

Allò que més sorprèn de l'obra atribuïda a Marçal de Sax és la marca d'un estil que traspua l'ordre espiritual i els mites religiosos de l'Edat Mitjana. Així, en els plafons centrals es pot veure, de dalt a baix, la imatge de la Verge i l'infant entre una multitud curiosa d'àngels i querubins; i, al mig, la Batalla del Puig (1237), entre el trot dels cavalls, mostra el sant ajudant els cristians (Jaume I), enfront dels musulmans. A sota, en una preciosa imatge idealitzada de sant Jordi, veiem el cavaller protegint la petita donzella, que amb les mans obertes i el gest mel·líflu contempla la

lluita entre el drac (d'expressió còmica) i el missatger de la puresa.

Aquestes escenes centrals continuen a la pre-della inferior, amb la imatgeria de la Passió del Crist, i ací veiem que el contrast s'accentua i els cossos pateixen amb les galtes tumefactes i els llavis secs. En la part superior, a ambdues bandes de les escenes esmentades, setze representacions del martiri de sant Jordi completen la visió tremenda i catàrtica.

Seria fatigós descriure tot el retaule, amb la configuració de pilastres, relleus i símbols que tracen un univers bellíssim, on la gran varietat d'expressions humanes apunta al pròxim esplendor renaixentista. Però, l'absència del paisatge, els remolins de gent apinyada, el dolor traumàtic de les cares i els dits en tensió, evidencien que la visió medieval impregna encara aquesta obra.

Marçal de Sax morí entre la pobresa i l'espasme de la malaltia, però abans ens deixà aquesta immensa meravella. No voldria acabar aquesta crònica sense comentar que, a més de dos interessants quadres de Pedro Romana i Pedro Sánchez, de l'escola sevillana de principis del XVI, tenim a la Sala 25 una altra mostra de l'art valencià: *L'adoració dels màgics*, de Roderic d'Osona el Jove, un artista que visqué quan el segle XVI començava, i que en aquesta obra exhibeix una síntesi de la influència del Renaixement italià i el batec d'èpoques antigues.

Resulta una experiència insòlita confrontar aquestes dues meravelles creades al nostre país, i de presència tan llunyanana.